

سلسله دروس خارج اصول

موضوع : مشتق

پیشخوان

سال چهارم

۹۲ / ۱۲ / ۶

سه شنبه

جلسه ۶۲

بحث ما در جایی است که **دو لفظ** که هر یک به یک مفهوم مستقل اشاره دارند – در حالیکه که کنار هم قرار گرفته اند – محمول واقع شوند.

پس : باید جایی را فرض کنیم که دو لفظ داریم و دو مفهوم.

با این حساب : فرض دوم اصلاً نباید مطرح شود چراکه «حلو حامض» اگرچه دو لفظ است ولی به یک معنی و مفهوم اشاره دارد

مثال رقبه مومنه هم برای فرض سوم، **مثال باطلی** است

چراکه : رقبه مومنه اگرچه در فقه به عنوان قید و مقید مطرح است ولی در حقیقت صفت و موصوف هستند.

لذا : می توان قضیه هذا رقبه مومنه را به دو قضیه هذا رقبه و هذا مؤمنه تبدیل کرد.

پس بهتر است مثال را به «**هذا غلام زید**» تغییر دهیم

روشن است که این مثال قابل تبدیل به دو قضیه نیست.

۱

۲

۳

شیء اصلاً عرض عام نیست

۱

چراکه : عرض عام آن چیزی است که برای جنس قریب و یا جنس بعید، عرض خاص باشد

۲

در حالیکه شیئیت بر همه ماهیات که دارای قدر مشترکی نیستند، عارض می شود

پس : نمی تواند برای یک چیز خاص عرض خاص باشد. و در نتیجه عرض عام هم نخواهد بود

۳

یمکن آن یقال : عروض شیئیت بر ماهیات به سبب تقری است که در ظرفی از ظروف وجودی دارند.

لذا : چون «تقریر» عارض بر ماهیات می شود، نمی تواند ذاتی ماهیات اجناس عالی باشد.

پس : شیء عرض عام برای همه ماهیات است

اشکال مرحوم خویی به مرحوم نائینی:

اگر ناطق را به معنی صاحب نفس ناطقه بگیریم : این دیگر فصل نیست بلکه نوع است
چراکه : صاحب نفس ناطقه یعنی نوع

۱

فرمایش ایشان درباره عرض عام نبودن شیء هم عجیب است
چراکه: معقول نیست که شیء جنس عالی همه اشیاء عالم باشد (از واجب و ممکن و ممتنع).

۲

اما اینکه شیء بر ممتنعات صدق می کند، به معنی این نیست شیء ذاتی برای ممتنعات باشد
چراکه : نمی تواند یک شیء هم ذاتی باشد برای معقولات اولی و هم برای معقولات ثانیه و هم برای امور اعتباریه بلکه حتی معقولات اولی هم جامع ذاتی واحد ندارند.
پس : شیء عرضی برای همه اشیاء است

۳

۱

کامل نبودن سخن مرحوم خویی مبنی بر «صدق شیء بر معدومات و ممتنعات»

چراکه : شبیهت مساوق با وجود است

۲

نکته : فلاسفه هیچگاه نگفته اند «اجتماع نقیضین شیء مستحیل» و اگر جایی گفته می شود سبق لسان است

بی دلیل بودن مدعای مرحوم نائینی مبنی بر اینکه «عرض عام در صورتی عرض عام است که برای جنس قریب و یا بعيد عرض خاص باشد»

و اینکه مرحوم نائینی ماهیت را جنس الاجناس گرفته اند، سخن کاملی نیست

۳

در هر صورت شیء، عرض عام هست

چراکه هر مفهومی که کیفیت وجودی یک ماهیت یا یک مفهوم و یا یک وجود را بیان می کند، عرض است پس :

اولا : شیء چون به کیفیت وجود خارجی ماهیات اشاره دارد ← عرض است

ثانیا : چون مخصوص به یک نوع نیست ← عرض عام است

عرضی های یک شیء دو گونه اند:

اول : محمولات بالضمیمه : محمولات بالضمیمه، تنها در صورتی بر یک شیء حمل می شوند که چیز سومی به شیء ضمیمه شود

دوم : محمولات من ضمیمه (خارج محمول) : برای اینکه بر یک شیء حمل شوند، محتاج ضمیمه شدن یک چیز سوم نیستند مثل زوجیت برای اربعه

شیئیت برای اشیاء عالم، محمول من ضمیمه یعنی خارج محمول است

لازمde کلام مرحوم آخوند که می فرمایند: ناطق، عرضی خاصه است و نه اینکه فصل حقیقی باشد.

لازمde اش آن است که «مفهوم شیء» یعنی خارج محمول داخل در عرضی خاص شود و این مخدوش کمتر از دخول عرضی در ذاتی نیست